
**«INTERFAOL USULLAR ORQALI SO‘Z DIRIKMALARNI
O‘RGATISHNING SAMARADORLIGI»****Azizova Dilfuza Maxmudovna ¹**¹ *Iqtisodiyot va pedagogika universiteti NTM**Xorijiy filologiya fakulteti**Rus tili va adabiyoti kafedrası katta o‘qituvchi**e-mail: ddilya44D@gmail.com***Xamidova Dilnoza Azamat qizi ¹**¹ *1-kurs pedagogika yo‘nalishi magistranti**e-mail: Zxndln33@gmail.com***MAQOLA
MALUMOTI****ANNOTATSIYA:****MAQOLA TARIXI:***Received:18.02.2025**Revised: 19.02.2025**Accepted:20.02.2025***KALIT SO‘ZLAR:***so‘z birikmalar,
interfaol usullar, til
o‘rgatish, kommunikativ
kompetensiya,
metodologiya.*

ushbu maqolada so‘z birikmalarni o‘rgatishda interfaol usullarning ahamiyati va samaradorligi tahlil qilinadi. An‘anaviy yondashuvlar ko‘pincha grammatik qoidalarni yodlashga asoslangan bo‘lsa, zamonaviy interfaol metodlar o‘quvchilarga so‘z birikmalarni tabiiy va qiziqarli tarzda o‘zlashtirish imkonini beradi. Maqolada rolli o‘yinlar, klasterlash, Jigsaw metodi, aqliy hujum, muhokamalar va turli o‘yinlar kabi samarali interfaol metodlarning ta‘siri va ularni til o‘rgatishda qo‘llash usullari yoritib beriladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, interfaol yondashuvlar o‘quvchilarning faolligini oshirib, ularning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga yordam beradi.

KIRISH. Til o‘rgatish jarayonida so‘z birikmalari muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, so‘z birikmalar o‘quvchilarga tilning tabiiy tuzilishini tushunish va nutqning ravonligini oshirish imkonini beradi. An‘anaviy yondashuvlar o‘quvchilarga grammatik qoidalarni yodlatishga asoslangan bo‘lsa, zamonaviy interfaol metodlar orqali so‘z birikmalarni tabiiy

va qiziqarli tarzda o'rganish mumkin. Ushbu maqolada so'z birikmalarni samarali o'rgatishda interfaol usullarning o'rni, ularning afzalliklari va amaliy tatbiqlari haqida so'z yuritiladi.

Adabiyot va metodologiya

So'z birikmalar - bu til tizimida ma'lum tartib va bog'liqlik asosida ishlatiladigan so'z birliklaridir. Ular odatda ma'nosi o'zgarishsiz, shaklan barqaror holda qo'llanadi. Masalan, "qaror qabul qilish", "katta e'tibor qaratish", "chuqur o'rganish" kabi birikmalarni so'z birikmalarga misol qilish mumkin.

Til o'rganuvchilar uchun so'z birikmalarni o'rganish nutqni tabiiy va ravon qilishga yordam beradi. Bu birikmalar mustaqil so'zlarga qaraganda tez-tez ishlatiladi va kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun ham ularni o'qitishda an'anaviy yondashuvlar bilan birga interfaol metodlardan foydalanish samaradorlikni oshiradi.

Interfaol usullar o'quvchilarning faolligini oshirish, o'zaro muloqot qilish, mustaqil fikrlash va bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatini yaratadi. Bunday yondashuvlar so'z birikmalarni yodlashni emas, balki ularni to'g'ri va o'rinli qo'llashni ta'minlaydi.

Interfaol metodlar quyidagi afzalliklarga ega:

1. Faollikni oshiradi – o'quvchilar dars jarayonida faol ishtirok etadi va bilimlarni amaliy mashqlar orqali o'zlashtiradi.
2. O'zaro hamkorlikni kuchaytiradi – o'quvchilar bir-biri bilan muloqot qilib, bilim almashishadi.
3. Til muhitini shakllantiradi – reallikka yaqin vaziyatlar orqali so'z birikmalarning tabiiy qo'llanilishini o'rganishga yordam beradi.
4. Nutqiy malakani rivojlantiradi – Yozma va og'zaki nutqda so'z birikmalardan foydalanish bo'yicha tajriba orttiriladi.

Asosiy qism

Quyida so'z birikmalarni o'rganish jarayonida eng samarali interfaol metodlar keltiriladi.

Rolli O'yinlar (Role-Playing)

O'quvchilar aniq vaziyatlarda so'z birikmalarni ishlatish orqali ularning tabiiy ravishda tilga singib ketishini o'rganadi. Masalan, rasmiy uchrashuv yoki intervyu jarayonini imitatsiya qilish orqali "taklif kiritish", "fikr bildirish", "yo'nalish berish" kabi so'z birikmalardan foydalanish talab qilinadi.

Klasterlash (Cluster Technique)

Bu metod o'quvchilarga bir asosiy so'z atrofida unga bog'liq so'z birikmalarni aniqlash va guruhlash imkonini beradi. Masalan, "qaror" so'zi bilan bog'liq so'z birikmalarni topish mashqlari (qaror qabul qilish, noto'g'ri qaror chiqarish, strategik qaror qabul qilish) o'quvchilarning izlanish qobiliyatini oshiradi.

Jigsaw Metodi

O'quvchilar kichik guruhlariga bo'linadi va har bir guruhga so'z birikmalar tushuntiriladi. Keyin har bir guruh o'zining o'rgangan bilimlarini boshqa guruh a'zolariga tushuntiradi. Bu usul orqali o'quvchilar bir-biridan o'rganishadi va faol muloqot qiladilar.

Aqliy Hujum (Brainstorming)

O'qituvchi mavzu bo'yicha asosiy so'zni aytadi va o'quvchilar ushbu so'z bilan bog'liq so'z birikmalarni sanab o'tadilar. Masalan, "yo'l" so'zi berilsa, "to'g'ri yo'l tanlash", "muqobil yo'l ko'rsatish", "o'z yo'lini topish" kabi so'z birikmalar ishlab chiqiladi.

Muhokamalar va Debatlar

O'quvchilar muayyan mavzular bo'yicha bahslashishadi va so'z birikmalardan foydalanishga harakat qilishadi. Masalan, "Ekologik muammolar" mavzusida bahs olib borish davomida "katta e'tibor qaratish", "samarali chora ko'rish", "atrof-muhitni himoya qilish" kabi so'z birikmalar ishlatiladi.

So'z birikmalarni o'z ichiga olgan krossvordlar, testlar va turli o'yinlar yordamida o'quvchilar ularni interfaol tarzda o'rganishlari mumkin. Bu usul ayniqsa, yosh o'quvchilar uchun samarali bo'lib, qiziqarli muhit yaratadi.

Interfaol Yondashuvning Natijalari

Interfaol usullar orqali so'z birikmalarni o'rgatish o'quvchilarning quyidagi natijalarga erishishga yordam beradi:

- So'z birikmalarni eslab qolish osonlashadi, chunki ular amaliyotda ko'proq qo'llaniladi.
- Nutqiy rivojlanish kuchayadi, chunki o'quvchilar birikmalardan real muloqotda foydalanishga odatlanadi.
- O'quv jarayoni qiziqarli va interfaol bo'lib, o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi ortadi.
- O'quvchilarda mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalari rivojlanadi.

Xulosa

So'z birikmalarni o'rgatishda interfaol usullardan foydalanish o'quvchilarni til muhitiga yaqinlashtiradi va bilimlarni yanada samarali o'zlashtirishga yordam beradi. An'anaviy yondashuvlardan farqli o'laroq, interfaol metodlar o'quvchilarning faolligini oshirib, ularni

til o'rganish jarayoniga jalb qiladi. Shu sababli o'qituvchilar ushbu usullardan foydalanish orqali til o'rgatish samaradorligini oshirishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'ofurov, U. O'zbek tilini o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2010.
2. Yo'ldoshev, B. Til o'qitish nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
3. Mamajonov, A. Tilshunoslik va til o'qitish metodikasi. – Toshkent: Noshir, 2015.
4. Rasulov, A. Nutq o'stirish va lingvodidaktika asoslari. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti, 2012.
5. Mahkamova, D. O'zbek tilini o'qitishning zamonaviy usullari. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2017.
6. Jo'rayev, N. O'zbek tili darslarida interfaol metodlardan foydalanish. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2019.